

JOSEP VICENTE: UNA PROSA INTENSA

A JOSEP VICENTE LI DEVEM, ENTRE TANTS ALTRES FETS DEL SEU ESPERIT GENERÓS, EL RECONeixEMENT D'UNA INSÒLITA QUALITAT LITERÀRIA

JOAQUIM ESPANYOL > TEXT

Gabriel Ferrater solia afirmar que la prosa catalana, a diferència de la poesia, no ha trobat camins fàcils. Naturalment hi ha hagut escriptors memorables, i ell esmentava Víctor Català i Josep Pla, entre altres, i en podríem afegir més; però potser no gaires més, perquè és difícil, en la seva opinió, que els escriptors trobin una veu específica, no derivada de la poesia, escrivint en prosa. Ferrater suggeria una causa d'aquesta dificultat: forjar una veu específica, inconfusible i no derivada de la poesia, no significa només construir un estil propi, sinó també una actitud antilírica i un àmbit moral fruit d'un coneixement i una posició lúcida davant la societat; i la combinació d'aquests factors té poques possibilitats de produir-se. Doncs bé, aquesta conjunció improbable s'ha donat en la prosa de Josep Vicente.

És raonable que els lectors dubtin d'aquesta afirmació: Josep Vicente només va escriure dos llibres, i quasi tots els seus textos són articles periodístics, un gènere que no té la reputació literària de la novel·la, per exemple. És, per tant, un autor poc conegut. I tanmateix

>> Josep Vicente i Pasqual Maragall en un dinar del PSC a Sant Feliu de Guíxols.

ha creat una prosa superior. Ara, després de la publicació de *Cenyir el vent*, un recull d'articles seleccionats amb cura per Lluís Muntada i editats a la col·lecció Josep Pla, som conscients que ens trobem davant d'un escriptor gran, capaç d'integrar una elevada perfecció estilística amb una cultura implicada en el nostre temps i viscuda a través

L'aportació més específica que va fer a l'art de la prosa va ser la d'escriure en una llengua especialment neta i vibrant, penetrant en el sentit

d'una tensió moral que es palpa. Just allò que reclamava Gabriel Ferrater.

De l'excel·lència estilística de Josep Vicente en parla qualsevol text seu. En transcripció, a la impensada, un breu fragment d'un article titulat «El somriure dels etruscs» on descriu el cel nocturn:

«Per damunt del cap i més enllà de l'abast dels homes, semblen circular-hi senyals, trametre's missatges entre sistemes i realitats ignots que poden ser els que mantenen l'Univers en marxa. Després la nit serà la sala fosca, de di-

mensions desconegudes però segurament molt gran, on la màquina dels somnis dels homes treballarà amb la seva pròpia claror».

Josep Pla deia sovint que el principal desafiament de la literatura és trobar l'adjectiu: «En literatura hi ha un problema bàsic, molt difícil: el de l'adjectivació. Adjectivar els substantius, posar darrere un substantiu l'adjectiu que li correspon, no es pot fer a la babalà, a si l'encerto l'endevino... L'adjectiu ha de ser, en primer lloc, intel·ligible i clar i després, si és possible, precís. ¿És factible fer-ho sense haver observat les coses prèviament?». Pla era un mestre capturant l'adjectiu esmunyedís perquè també ho era observant la realitat. Josep Vicente plantava, quan era imprescindible, adjectius clars, justos i d'alta volada, probablement perquè també escrutava sagaçment el batec de les coses. I, no obstant això, no era aquesta la seva preocupació fonamental. L'aportació més específica que va fer a l'art de la prosa va ser la d'escriure en una llengua especialment neta i vibrant, penetrant en el sentit, tota fibra, com ell mateix es proposava, i molt sovint sense adjectius. El llenguatge és, en mans de Vicente, una creació plena d'energia i de gràcia que es manifesta en aquesta

>> Josep Vicente sempre es va sentir molt vinculat a Sant Feliu, el seu mar i el seu paisatge.

antologia gruixuda i elegant, seguint una altra màxima de Pla: «Els llibres poden ser llargs: el que contenen ha de ser curt, ràpid, maliciós i viu».

Però hi ha una altra qualitat que vull ressaltar: l'escriptor de Sant Feliu manifestava una deferència profunda per les paraules que recorda inevitablement la profunda deferència que tenia amb les persones; un respecte que abraçava també els mots abandonats, que, com els vells dels asils, mereixen més que ningú la consideració deguda. I així és com l'autor convocava paraules perdudes perquè recuperessin, als seus escrits, la dignitat que els corresponia i ens recordessin un passat que ens ha construït i ens dona el sentit del temps.

I tanmateix, un excel·lent prosista

Vicente sempre va tenir clars els seus punts cardinals: un poble, un mar, un paisatge i un territori personal que s'expandia des de la seva llar fins a països perduts

no és només un estilista excel·lent. Josep Vicente anava més enllà i es preocupava per l'estructura del text, per les ressonàncies internes, per trenar relacions impensades entre les coses que explicava. Si és cert, com ell mateix va escriure citant Ludwig Wittgenstein, que pensem a través del llenguatge, la rica articulació dels textos de Josep Vicente manifesta un intel·lecte penetrant i organitzat que projecta claror sobre els racons foscos de la nostra societat. I aquest teixit travat de conceptes i d'experiències és el fruit d'una cultura fonda i extensa sobre el món d'avui que recorda la de George Steiner; *cultura* –paraula ara consumida per un temps desconsiderat– en el sentit inaugural de coneixement viu, que et forma, que et permet dialogar activament amb la realitat. I Josep Vicente, com Steiner, l'experimentava d'aquesta manera, com una vivència que et transforma, com una meravella davant la natura i l'obra dels homes.

Algunes vegades em preguntava d'on li venia aquesta capacitat d'arrelament intens a la vida i al lloc, i sospito que, al contrari del que ens passa a molts de nosaltres, que enlloc ens sentim a casa i ja no sabem d'on som, Josep Vicente sempre va tenir clars els seus

punts cardinals: un poble, un mar, un paisatge i un territori personal que s'expandia des de la seva llar fins a països perduts. I dintre d'aquest àmbit vast, Vicente va establir amistat amb una quantitat nombrosa de persones que respectava i apreciava, i amb les quals enraonava vivament. A la seva època d'alcalde, podia ser molt bé que, a l'ajuntament, al passeig o a Vilartagues, el trobessis amb amable i llesta conversa amb un vilatà, una dama estil Bloomsbury, un artista de la Tate Gallery, un Nobel de matemàtiques o un vell militant comunista. Llavors els espais de Sant Feliu adquirien la qualitat d'una àgora hel·lènica, i, com vaig tenir ocasió d'escriure en el pròleg del llibre esmentat, Josep Vicente ja no em semblava un Dant sense Florència, com deia José M. Valverde de Gabriel Ferrater i jo pensava d'ell abans, sinó un humanista il·lustrat ben plantat en una terra fèrtil.

I recordem Ferrater: una veu pròpia requereix no només qualitat estilística, sinó també energia moral. Josep Vicente sempre la va tenir: la convicció profunda del valor de la igualtat i de la llibertat, i la moral del respecte i de la fraternitat; respecte delicadíssim als altres, fraternitat amb els més desfavorits. També en aquest àmbit tenia sòlids referents, de Walter Benjamin a Albert Camus, d'Italo Calvino a Primo Levi, de Dino Buzzati a Claudio Magris i la sofrida cultura triestina que coneixia a fons. I a aquesta ètica insubornable hi incorporava l'ètica de l'estima per la terra on vivim, el que ell en deia «la saviesa dels límits» per salvar tota la bondat de la nostra geografia mortificada.

És aquesta actitud de solidaritat eficaç la que el va portar al compromís lúcid: amb la nostra llengua vexada, –quan ja a les èpoques fosques de la dictadura donava classes de català–, amb el país i els pobles subjugats, amb la seva vila, amb les persones humils, amb el paisatge on vivia. L'article de Joan Cals sobre les conviccions territorials de Josep Vicente manifesta amb vigor les seves tribulacions per combatre el virus de la urbanització depredadora de la costa, la «urbanificació», com ell en deia, tan contrària a la urbanitat de les ciutats mediterrànies que admirava i que era, per a ell,

ARXIU FAMILIAR. FOTO CARLES PIQUERAS

>> Retrat de Josep Vicente.

Ja no em semblava un Dant sense Florència, com deia José M. Valverde de Gabriel Ferrater i jo pensava d'ell abans, sinó un humanista il·lustrat ben plantat en una terra fèrtil

el fonament de la civilització. Era una lluita titànica i desigual, però que, no obstant això, no el va extenuar mai, perquè entenia la protecció de la terra com una condició de l'exercici de la llibertat.

Són aquestes les raons que donen integritat i nervi a la literatura de Josep Vicente. I és per això que la seva prosa no és només llengua exquisida, sinó veu sàvia, que diu veritat, que irradia llum sobre el nostre món confús.

Joaquim Español és arquitecte.